

35 landmænd så og hørte om mobil grøngødning og kompostproduktion på Økologisk Landsforenings vintermarkvandring ved Brande. I forgrunden Mads Volmar, Frydensbjerg. Foto Marendine Krainert Ladegaard.

Kompost, kulstofbinding og selvforsyning via grøngødning var nøgleordene ved en kold og velbesøgt markvandring hos to nytænkende økologiske planteavlere i Brande

Innovative økologer arbejder cirkulært

INNOVATION

AF KAREN MUNK NIELSEN

Der er meget, innovative landmænd ikke ved – men de tør.

Ordene faldt ved en markvandring om alternative innovative dyrkningssystemer hos to økologiske frontløbere ved Brande i december. 35 nysgerrige og diskussionslystne landmænd besøgte først Jan og Mads Volmar på gården Frydensbjerg og efterfølgende frilandsgartneriet Månsson for at høre og se, hvordan de eksperimenterer, nytænker og udvikler deres jordbrug. De ved ikke altid, hvordan eksperimenterne falder ud, men de tør gå i gang.

Dyrker gødning i sædskiftet

Begge steder er det en cirkulær

tænkning om jord, næringsstoffer og frugtbarhed, der er i centrum. På Frydensbjergs 350 hektar foregår al pløjning nu on-land for at mindske jordpakning, og de satser i større stil på rødskovgrøngødning, som høstes, ensileres, afgasses i biogasanlæg og returneres til gården. Systemet er stadig under udvikling, og deltagerne i markvandringen kunne derfor se både en høstet og en uhøstet grøngødning.

»I kan se, at halmen fra vinterrugen stadig ligger på marken. Vi forsøgte at skårlægge kløveren under halmstregene, men det måtte vi opgive,« fortæller Mads Volmar på en noget pjusket mark med en blanding af stub, halvvisse rødskovgræs og rådden halm.

Selv om det ikke lykkedes at høste mobil grøngødning på marken,

illustrerer den hvor meget biomasse, 2 kg rødskovgræs/ha potentielt kan blive til efter høst. I en anden mark blev rughalmen snittet, og her er der ensileret kløver-biomasse på 25 ha med et kvælstofudbytte på 90 kg N/ha. Ensilagen sælges for 150 kr./ton leveret til biogasanlægget.

»Det er i sig selv ikke nogen videre forretning. Gevinsten ligger i, at vi får 2,8 gange så meget kvælstof tilbage i returgylle og med et bedre forhold mellem fosfor og kvælstof,« forklarer Jan Volmar.

Investerer i tidlig høst

Resultatet af de seneste års tiltag er stigende udbytter, og takket være den øgede forsyning med kvælstof tør Mads Volmar i år forsøge sig med at dyrke en kvælstofkrævende afgrøde som vinterraps.

»Og så har vi købt en pickup til mejetærskeren. Tanken er, at vi altid skal kunne høste inden 1. august, så efterafgrøderne kan nå at give en stor produktion af gødning. Pickup'en skal vi bruge, hvis vi vælger at skårlægge kornet,« siger Mads Volmar.

Tiltaget får positive kommentarer fra Michael Tersbøl, ØkologiRådgivning Danmark:

»Tidlig høst af kornet er helt afgørende. Efterafgrøder bliver ofte sådan lidt la-la og sjældent den stærke konkurrent til ukrudtet, som økologer også har brug for. Fra kornet har 25 pct. vand i kernerne til høst, sker der ingenting. Kornet udnytter ikke sollyset og optager ikke CO₂. Det skal væk fra marken og give plads til efterafgrøden, for eksempel ved at fremskynde høsten med en skårlægning.«

Fb-gruppe for landmænd

Markvandringen var arrangeret i Økologisk Landsforenings projekt 'Alternative innovative dyrkningssystemer', der er støttet af Promilleafgiftsfonden for økologisk landbrug og Fonden for økologisk landbrug. Der er oprettet en facebookgruppe for landmænd, der ønsker at dele erfaringer og viden. Interesserede kan henvende sig til Janne Aalborg Nielsen i Økologisk Landsforening for optagelse i gruppen.

Vil du vide mere:

► Janne Aalborg Nielsen
jan@okologi.dk

Karen Munk Nielsen er kommunikationskonsulent i Økologisk Landsforening.

Flis og frasorterede løg skal tilbage til jorden

Gartneriet Månsson har gang i et pilotprojekt, hvor biomasser fra gårdens gartneri og hønsehald komposteres og føres tilbage til jorden for at øge dens frugtbarhed

KOMPOST

AF KAREN MUNK NIELSEN

Grøntsagsproduktionen på virksomheden Månsson i Brande er intensiv med hyppig jordbearbejdning, der 'slider' på jorden. Et nyt tiltag i 2019 er at producere jordforbedrende kompost af bedriftens overskydende biomasser for at give kulstof tilbage til jorden. Det fortæller Dorrit Andersen, da hun viser 35 økologiske landmænd rundt ifm. en markvandring om innovative landbrugssystemer i december:

»I virkeligheden har vi ikke så meget grøntsagsaffald mere. Dels fordi

vi kun skærer det, vi skal bruge, og lader resten blive i marken, dels fordi det rene grøntsagsaffald bliver afgasset i vores nybyggede biogasanlæg. Det, der er tilbage, er biomasser primært fra løgproduktionen, som biogasanlægget ikke kan modtage, fordi der kan være jord og sten i materialet. Det komposterer vi sammen med for eksempel halm fra kartoffelkuler og flis fra vores 85 hektar hønsegårde, der er plantet til med pil og poppel.«

Skaber muld på 10 uger

Alle biomasser blandes i en stor bunke og sættes op i miler, som vendes med en Backhus milevender indkøbt brugt i Tyskland. Efter blot 10 uger er biomasserne omsat til en stabil, ensartet, sort og lugtfri muld. Kompostproduktionen er stadig under udvikling, men allerede nu står det klart, at pileflis er en god ingrediens, der giver en velomsat og ensartet kompost.

Næste step er at teste og beslutte

hvor og hvornår, komposten skal spredes. Da en del af biomassen er affaldsløg, er det vigtigt at sikre, at komposten ikke udgør en smittrisiko i kommende kulturer.

Mere kløvergræs i sædskiftet

Kompost og biogasanlæg er led i en større samlet strategi, der kort kan sammenfattes med ordene økologi, sund jord, biodiversitet, synergi mellem æg- og grøntsagsproduktion på flere områder samt større selvforsyning.

»Biogasanlægget gør os selvforsynende med gødning, og da vi har fået mere jord, kan vi øge arealet med kløvergræs til gødning fra 70 til 250 ha næste år. Komposten er stadig et pilotprojekt, og vi ved ikke, hvor det ender, men vi har lyst til det, vi har biomasserne, og vi vil gerne føre mere kulstof tilbage til jorden og på den måde holde bedre på næringsstofferne,« fortæller Dorrit Andersen.

Månsson har i år anvendt afgasset gylle til grøntsagerne med gode

resultater. Biogasyggen giver en mere ensartet produktion og en højere skærepræcent.

Karen Munk Nielsen er kommunikationskonsulent i Økologisk Landsforening.

Efter blot 10 uger i milen er løgskaller og pileflis forvandlet til sort, velomsat kompost til jordforbedring. Foto: Marendine Krainert Ladegaard